№ 42 ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 4

1900

ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 4 № 42

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ. Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պէտք է միացնել.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Մեր բացատրութիւնը. Երկրաշարժից վնասվածների օգնութ. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Նամակ Շվէյցարիայից.

ՊԷՏՔ Է ՄԻԱՑՆԵԼ

Մենք հաղորդել էինք մեր ընթերցողներին, որ մի յատուկ յանձնաժողով զբաղված էր՝ քննելով այն հարցը, թէ ինչ եղանակով կարելի է փոխել հին տոմարը և անցնել նոր տոմարի: Եւրոպական օրացոյցը այժմ 13 օրով աւելի է հաշւում ժամանակը, քան մեր արեւելեանը: Իսկ յանձնաժողովը, որ քննում էր տոմարների տարբերութիւնը, եկաւ այն եզրակացութեան, որ պէտք է արեւելեան մեր օրահաշիւը առաջ գցել ոչ թէ 13, այլ 14 օրով, որպէս զի նա բոլորովին համապատասխանէ գիտնական պահանջներին և աստղաբաշխական ճշգութեան:

Սակայն 13 թէ 14 օր ընդունելու որոշումը, մեր կարծիքով, պէտք է կախված լինի այն հանգամանքից, թէ արդեօք արեւմտեան Եւրոպան կը ցանկանա՞յ դարձեալ մի օր աւելացնել իր ներկայ օրահաշւի վրա, թէ մտադիր է պահպանել իր ներկայ տոմարը: Այդ հանգամանքը հարկաւոր է այն պատճառով, որ տոմարների տարբերութեան խնդիրը, բացի գիտնական ճշգութեան տեսակէտից, ունի և գործնական յարմարութեան տեսակէտ: Եթէ արեւելեան տոմարը փոխելով, դարձեալ պէտք է մեր և եւրոպացիների մէջ զանազանութիւն գոյանայ օրահաշւի մէջ, այն ժամանակ դարձեալ կը մնայ այն անյարմարութիւնը, որ այժմ տեղի ունի, միայն թէ նա կը լինի աւելի փոքր չափով:

Այն առաջարկութիւնը, որ անում է ռուսաց աստղաբաշխական ընկերութեան յանձնաժողովը, աւելի ճիշդ է, որովհետեւ մինչդեռ արեւմտեան եւրոպացիները ուզել հաշւել են սահմանել Նիկիայի ժողովից, յանձնաժողովը նպատակ ունի սրբագրել նոյն հաշիւը սկսած Քրիստոսի ծնունդից, որ մեր տարեգրութիւնների սկզբնակէտն է դարձել այժմ: Եւ շատ նպատակայարմար է այն առաջարկութիւնը, որ արել է յանձնաժողովը, այն է՝ ներկայ խնդիրը միջազգային քննութեան ենթարկել այս տարվայ Պարիզի ցուցահանդէսի ժամանակ համաձայնութիւն կայացնելու նպատակով:

Սակայն մենք կարծում ենք, որ եթէ Արեւմտեան Եւրոպան որ և է պատճառով չը ցանկացաւ մի օր եւս աւելացնել իր օրահաշւի վրա, աւելի նպատակայարմար կը լինի չը պնդել 14 օրվայ յաւելուածի վրա և ընդունել եւրոպացիների տոմարը, որպէս զի մեր և նրանց օրվայ հաշիւների մէջ տարբերութիւնը վերջանայ: Ապագայում այդ մի օրվայ սխալը կարելի կը լինի ուղղել ընդհանուր համաձայնութեամբ և այդպիսով մօտենալ տարեգրութեան ճշգութեան:

Պէտք է նկատել, որ այնուհետեւ այլ եւս օրահաշւի վերաբերութեամբ չի ծագի ոչ մի թիւրիմացութիւն, որովհետեւ 128 տարին մի անգամ մի նահանջ տարի կը ճանաչվի իբրեւ հասարակ տարի և այդպիսով այդ ժամանակամիջոցում աւելացած օրը ինքն ըստ ինքեան կը ջնջվի և այլ եւս չի խանգարի հաշիւների ճշգութեան:

Ցանկալի է, որ այս տարի վերջնականապէս լուծվէր ներկայ խնդիրը և մենք մտնէինք քսաներորդ դարի մէջը Արեւմտեան Եւրոպայի հետ միաժամանակ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Ինչպէս յայտնի է, երկրաշարժից քանդված գիւղերին առաջին օգնութիւն հասցնողն էր Ախալքալաքում գտնվող Նաւահինեան հետեւակ գունդը, որի մի ամբողջ բատալիօնը, կովկասեան զինուորական իշխանութեան թոյլտւութեամբ, շտապեց աղէտի տեղը՝ աւերակների տակ մնացած մարդկանց հանելու համար: «Русскій Инвалидъ» զինուորական լրագիրը նկարագրում է զինուորների աշխատութիւնները: Սաստիկ ցրտերի մէջ, անցնելով գիւղից գիւղ վատ ճանապարհներով, չը կարողանալով մինչեւ անգամ կերակուր ստանալ, զինուորները, օֆիցէրների ղեկավարութեամբ, պեղումներ էին կատարում, աշխատելով ամեն կերպ օգնել թշուառ ազգաբնակութեան: Երկրաշարժի հարուածները դեռ կրկնվում էին, այնպէս որ, երբ զինուորները քնում էին, պահապաններ էին նշանակվում հսկելու համար, որպէս զի վերկացնեն քնածներին, եթէ վտանգ լինի: Սամսար գիւղում նրանք մի օրվայ մէջ հանեցին 19 մարդկային դիակ, իսկ Մերենի գիւղում՝ 45 դիակ: Դեկտեմբերի 22-ին, առաւօտեան 10 ժամից մինչեւ մութը բատալիօնը աշխատում էր Մերենիա եւ Իխտիլա գիւղերում եւ դարձեալ հանեց 145 դիակ եւ 122 հոգի ողջ մնացած:

Նոյն այդ օրը Նաւահինեան զինուորները փորեցին եղբայրական գերեզման, հայ քահանան հոգեհանգիստ կատարեց եւ այդ դժբաղդների դիակները թաղվեցին նրանց ազգականների եւ համագիւղացիների ներկայութեամբ:

Զինուորները գործեցին մինչեւ դեկտեմբերի 29-ը. այդ օրից յետոյ փլատակների պեղումները պիտի կատարէր տեղական ազգաբնակութիւնը:

Քանդելով սառած հողը, որ շարունակվում էր երերալ, իւրաքանչիւր րոպէ թափվող պատերի տակ թաղվելու երկիւղի մէջ գտնվելով, դիակների ծանր հոտի եւ ընդհանուր աւերմունքի ճնշող միջավայրի մէջ լինելով,—կովկասեան արիասիրտ զինուորները ճշմարիտ քրիստոնէական համբերատարութեամբ եւ ժրութեամբ կատարեցին այն ամենը, ինչ միայն կարելի էր նրանցից պահանջել:

Եւ անշուշտ դժբաղդացած ազգաբնակութիւնը միշտ շնորհապարտ կը մնայ այդ անձնազոհ աշխատաւորներին, որոնք այդ դէպքում կատարում էին ոչ միայն իրանց մեծաւորի հրամանը, այլ եւ ցոյց էին տալիս մարդկային կարեկից սրտի բոլոր գեղեցիկ յատկութիւնները:

*

Բանից դուրս է գալիս, որ Սուվորին, բացի պլատօնական համակրութիւնից, ոչինչ չը պիտի տայ «Кавказъ»-ի նախկին խմբագիր Վելիչկօին: Գոնէ այսպէս է հաւատացնում «Новое Время» լրագրի մշտական աշխատակից պ. Շամշեվ մի նամակի մէջ, որ տպագրված է «Тифлисскій Листокъ» լրագրում:

Փետրվարի 22-ին գալով Թիֆլիս,ասում է նա, ես նամակներ ստացայ, որոնց մէջ ինձ հարցնում են. ճի՞շդ է, որ Ա. Սուվորին, «Новое Время»-ի խմբագիր-հրատարակիչը կը հրատարակէ (յուլիսի 1-ից) Թիֆլիսում «ռուսական» լրագիր եւ արդէն խմբագիր է հրաւիրել Վ. Վելիչկօին: Որպէս «Новое Время»-ի մշտական աշխատակից Կովկասում, ես, հաստատ տեղեկութիւններ հաւաքելով, յայտնում եմ ի գիտութիւն ամենքի, որ այդ լուրը պարապ թիֆլիսեցիների երեւակայութեան պտուղ է: Ա. Սուվորին չէ էլ մտածել երկրորդ լրագիր հրատարակելու մասին եւ Վ. Վէլիչկօ շատ հեռու է «ռուսական» լրագրի խմբագիր-հրատարակչի պաշտօնով նորից Թիֆլիսում երեւալու մտքից:

Այնուհետեւ պ. Շամշեվ հաղորդում է մի շարք անակնկալ նորութիւններ, որոնք մի առանձին շեշտ են ստանում Սուվորինի աշխատակցի բերանում: Ամենից առաջ նա յայտարարում է, որ առաջվանից էլ լաւ ուսումնասիրել է այն մարդկանց, որոնք խօսում են պետական շահերի անունից, որոնք ընդունել են տեղական մամուլի սուտն ու տենդենցիօզ ուղղութիւնը մերկացնելու դերը:

«Кавказъ»-ի նախկին խմբագիր Իւ. Միլիւտին այդ «հայրենասէրներին» եւ «բարեկամներին» չէր թողնում ներս մտնել խմբագրատան շէմքից: Ռուսացնելու ոչ մի նպատակ չունէր Միլիւտին, «Кавказъ» լրագիրը ձուլման ոչ մի ծրագիր չունէր, եւ սակայն անպայման կանգնած էր իր կոչման բարձրութեան վրա, իսկ նրա նախկին խմբագրի վրա մնաց լրագրական ազնիւ գործիչի համբաւը: «Ամեն ինչ կանցնի, միայն ճշմարտութիւնը կը մնայ»—կարող է ասել եւ Վ. Վէլիչկօ. բայց, աւա՜ղ, կը մնայ Կովկասում եւ յիշատակ այն «հայրենասէրների», «բարեկամների» եւ «աշխատողների» մասին, որոնք ծախում էին նրան «անձնական օգուտների», «շախմատի խաղի» կամ պարզապէս «դեր կատարելու» համար: Ես շատ մօտիկուց ճանաչում էի Վ. Վէլիչկօին: Նրա գործունէութեան մասին եղած պօլեմիկայի մէջ ոչ ոք ուշադրութիւն չը դարձրեց գլխաւոր բանի վրա. այն մարդկանց վրա, որոնք ձրգվում էին դէպի «Кавказъ»-ի խմբագրութիւնը, որտեղ էին այնտեղ մեծ եւ հարուստ շնորհներ: Ահա հէնց այդ պարոնների մասին էլ ես մտադիր եմ հարց բարձրացնել «Новое Время»-ի մէջ. ժամանակ է բաց անել նրանց խաղաթղթերը, նայել մեդալի եւ հակառակ կողմին:

Շատ զարմանալի եւ շատ հետաքրքրական է...

*

Կարելի է ասել, որ ներկայ րոպէին մարդկութիւնը անհամբեր սպասում է թէ ինչ վերջ կունենայ բօէրների պատերազմը: Գիտենք արդէն, որ Անգլիան այլ եւս չէ ընդունում երկու հանրապետութիւնների անկախութիւնը, մի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՎԷՑԱՐԻԱՅԻՑ

(Շարունակութիւն)

Ֆէրրի տրամադիր չէ չափազանցնել անհատների նշանակութիւնը: Հանճարեղ մարդը, նրա կարծիքով, նման է մի էլէքտրական ուժակուտակի (ակկումուլյատոր), որ հաւաքում է իր մէջ միջնորդում գտնվող էլէքտրականութիւնը: Հանճարը գաղափարների ուժակուտակ է. Լոմբրոզօյից առաջ էլ եղել են ոճրագէտների մէջ մեծ խելքեր, բայց նրանք չէին կարող մտցնել ոճրագործութեան մէջ այն յեղափոխութիւնը, որ առաջ բերեց Լոմբրոզօ: Ինչու. Որովհետեւ հողը պատրաստ չէր դրա համար: Այդ գիւտը կարող էր լինել միայն XIX դարում: Բացի գիտութիւնների ընդհանուր զարգացումից, այդտեղ մեծ դեր են խաղացել եւ այն փոփոխութիւնները, որոնք տեղի են ունեցել ոճրագործութեան մէջ XIX դարի ընթացքում.

Ցերաւի, եթէ XIX դարում քաղաքակիրթ աշխարհում մի կողմից նուազել է ֆիզիկական հիւանդութիւնների թիւը, միւս կողմից սաստիկ բազմացել են բարոյական հիւանդութիւնները (խելագարութիւն, ինքնասպանութիւն, ոճիր): Այդ ճակատագիրը չէր կարող սաստիկ տպաւորութիւն չը գործել մտքերի վրա:

Վերցնենք բարոյական հիւանդութիւններից միայն ոճիրը: Մի կողմ դնենք զուտ «օրինական» յանցանքները, այսինքն այն յանցանքները, որոնք պայմանական են, որոնք այդպէս են կոչվում, որովհետեւ օրէնսգրքում մտցրել են որոշ յօդուածներ, ինչպէս, օրինակ, այն յանցանքները, որոնք կատարվում են որոշ պետութիւնների մէջ այն օրէնքի դէմ, որով ամեն մարդ պարտաւոր է ուսումնարան ուղարկել իր զաւակին որոշ տարիքում: Այդ յանցանքների թիւը կը շատանայ նոյն չափով, որ չափով որ մեծանայ օրէնսգրքի ծաւալը, առանց ապացոյց լինելու սակայն թէ ոճրագործութիւնը զօրացել է մի երկրում: Վերցնենք միայն «բնական» յանցանքները, որոնք ոճիր են համարվում անկախ օրէնսգրքից—սպանութիւն, գողութիւն եւ այլն:

Ի՞նչ են ցոյց տալիս վիճակագրական թւերը: Այն, որ, ի բաց առած Անգլիան եւ Ժընէվի կանտօնը, ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհում ոճիրների քանակութիւնը XIX դարի ընթացքում աճել է: Ճիշդ է, ոճիրը աճելով քանակօրէն, փոխել է իր բնաւորութիւնը,—առաջադիմութեան հետ հետզհետէ համեմատաբար պակասել է մկանային ոճիրների (սպանութիւն եւ այլն) թիւը եւ աւելացել է մտաւոր յանցանքների (խաբեբայական յափշտակութիւն եւ այլն) քանակութիւնը, որ անշուշտ աւելի դիւրին է դարձնում կեանքը, բայց միւս կողմից ոճիրը իբրեւ հիւանդութիւն իր սուր վիճակից անցել է իր յարատեւ վիճակին, որ անկասկած շատ աւելի վտանգաւոր է: Չը պէտք է մոռանալ եւ այն, որ Եւրոպայում գործված յանցաւորներից հարիւրից վաթսունը մնում են բոլորովին անպատիժ, որովհետեւ յանցաւորները խուսափում են ոստիկանութեան եւ արդարութեան ձեռքից, չը նայելով դրանց վրա գործ դրված ահագին ծախսերին:

Գիտութիւնը XIX դարի երկրորդ կէսում գտնվում էր այդպիսի դրութեան առաջ եւ ստիպված էր մի ելք գտնել: Այդ ելքը պէտք է նոր լինէր, որովհետեւ հները տուել էին իրանց անզօրութեան ապացոյցը:

Քաղաքակրթութեան հետ սակաւ առ սակաւ օրէնսգրքերից անհետացել էին ուրիշ պատիժները, այնպէս որ պատիժը վերածվել էր գրեթէ բացառապէս բերդարգելութեան այս կամ այն ինչ ժամանակամիջոցով: Բայց ինչ միջոց կարող էր ծառայել բերդարգելութիւնը այդ երեւոյթների դէմ, որ հաւաստել էին վիճակագրական աղիւսակները:

Երեւակայեցէք մի բժիշկ, որ հնարել է մի դեղ բոլոր հիւանդութիւնների դէմ: Գալիս է մի թոքախտաւոր: «Դու,—ասում է բժիշկը—պէտք է ընդունես իմ դեղից օրը երկու գդալ պէտք է մնաս իմ հիւանդանոցում մի ամիս»:—«Լաւ, իսկ եթէ աւելի շուտ լաւանամ», —հարցնում է հիւանդը:—«Այդ ոչինչ. դու պէտք է մնաս անպատճառ մի ամիս»:—«Իսկ եթէ չը լաւանամ մի ամսում»:—«Դարձեալ ոչինչ, դու անպատճառ պէտք է դուրս գաս մի ամսից յետոյ»: Գալիս է դիֆթէրիտով մի հիւանդ: Բժիշկը նշանակում է նրան նոյն դեղից օրը երեք գդալ եւ պատուիրում է, որ նրան հիւանդանոցում պահեն երկու շաբաթ, մի եւ նոյնն է, աւելի շուտ լաւանայ կամ չը լաւանայ: Գալիս է վերջապէս մէկը, որ վայր է ընկել ձիուց ու կոտրել ոտը. դարձեալ նոյն դեղը, նոյնպէս առաջուց որոշված ժամանակամիջոցով, միմիայն գդալների եւ օրերի տարբերութեամբ:

Այդպիսով Ֆէրրի լուսաբանում է այն միտքը, թէ մի եւ նոյն միջոցը չէ կարող ազդու լինել ամեն տեսակ յանցաւորների վերաբերմամբ եւ թէ չէ կարելի առաջուց որոշել, թէ այս կամ այն յանցաւորը երբ կը զղջայ, երբ կը կերպարանափոխվի բարոյապէս եւ հետեւաբար անվտանգ կը լինի հասարակութեան համար:

Այդպէս ուրեմն Ֆէրրի շատ քիչ նշանակութիւն է տալիս ճնշիչ, ռէպրէսսիվ միջոցների:

Հապա ինչ պէտք է անել յանցաւորների դէմ:

Պէտք է դիմել կանխարգել միջոցներին, այսինքն այն միջոցներին, որոնք գործ են դրվում այն մարդկանց դէմ, որոնք յանցանք դեռ չեն գործել, բայց գործելու վրա են կամ պատրաստվում են գործել:

Իտալացի գիտնականը յանձնարարում է անուղղակի կանխարգել միջոցներ, այնպիսի միջոցներ, որոնք ոչ թէ թողնում են, որ յանցանքի թունաւոր ծաղիկը բուսնի ու յետոյ կարեն նրան դէն շպրտեն, երբ նա կոկոն դառնայ կամ նոյն իսկ փթթի, այլ չորացնում են այն թունաւոր հիւթերը, որոնցով սնվում է ծաղիկը:

Միմիայն այդ անուղղակի միջոցների ազդե-

բան, որ երկու ամիս առաջ ոչ մի անգլիացի քաղաքագէտ չէր համարձակվում ասել, քանի որ յաղթվողները անգլիացիներն էին: Ապագայ պատմութիւնը կը կարողանայ արժանի անունը տալ ազատութեան անունով պարծեցող Անգլիային, եթէ ճիշդ որ Չէմբէրլէն եւ նրա նմանները պէտք է վերջ ի վերջոյ ջնջեն աշխարհի երեսից երկու ազատ եւ ծաղկած հանրապետութիւններ: Բայց նոյն պատմութիւնը չի մոռանայ եւ խայտառակութեան կնիք դրոշմել եւրոպական ազգերի ճակատին, որոնք այժմ բաւականանում են հանդիսատեսի դիրք գրաւելով: «Русскія Вѣд.» լրագրի Բերլինի թղթակիցը ասում է, որ ոչ մի ազգ, ոչ մի պետութիւն ձայն չի բարձրացնի ամեն չափ ու սահման կորցրած անգլիական շօվինիստների ախորժակը չափաւորելու համար: Գերմանիայում ոչ ոք չէ համարձակվում ասել, որ պէտք է միջամտել, ամենքը բաւական են համարում լոկ համակրութիւն յայտնել մի բուռն հերոս ժողովրդին:

Առհասարակ տխուր տեսարան է ներկայացնում եւրոպական կուլտուրայի վերաբերմունքը դէպի այն դրաման, որի մէջ այնքան մարդկային արիւն է թափվել: Անկարողութեան զգացմունքը, որ ճնշում է ամեն մէկին առանձին եւ հարկադրում է համարեա պատասխանատու համարել իրան այն երեւոյթների համար, որոնց փոխելու ույժ չունի նա, մեղմանում է միայն այն բաւականութիւնից, որով տեսնում ես թէ ինչպէս իր, Անգլիայի մէջ, խաղաղութեան եւ արդարութեան քաջարի բարեկամները վրստահանում են նոյն իսկ ազգային փառքով արբենալու այս րօպէներին բարձր ձայնով չարիքը չարիք անուանել, իսկ այս պատերազմը—ազգի վատ բնազդների արտայայտութիւն:

Վերջ ի վերջոյ, ուրեմն, այն է դուրս գալիս, որ էլի վատութեան օրինակ տուող Անգլիայում պէտք է որոնել փոքր ի շատէ լաւ գործեր եւ երեւոյթներ: Անգլիան շատ անգամ է այսպիսի տեսարան ներկայացրել: Հիւսիսային պատերազմի, չինական պատերազմի, Ղրիմի պատերազմի ժամանակ Անգլիայում կային ձայներ, որոնք բողոքում էին, դատապարտում էին արիւնհեղութիւնը: Հէնց այդ է պատճառը, որ հին, ոտքից մինչեւ գլուխ զինված Եւրոպան, չը նայած իր սիրուն խօսքերին, երբեք չէ կարողացել բարձրանալ, հասնել գոնէ այս աստիճանին, որի վրա գտնվում է Անգլիան. սա իր բոլոր արատների հետ ունի գոնէ այն առաւելութիւնը, որ միշտ կարողանում է իր մէջ առաջ բերել բռնութեան հակառակվող ազատ միտքը, եւ նրա յանցանքները ամենից առաջ եւ ամենից խիստ կերպով արձանագրում եւ լոյս են հանում ոչ թէ օտարները, այլ իրանք, հարազատ անգլիացիները...

ՄԵՐ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

«Մշակի» երէկվայ համարի մէջ, Կովկասեան ցէնզուրական կօմիտէտի որոշման համաձայն, մենք տպեցինք Գիւտ քահանայ Աղանեանցի նամակը: Այսօր հարկաւոր ենք համարում մի կարճ բացատրութիւն ներկայացնել մեր ընթերցողներին:

Գիւտ քահանան յիշատակում է «Մշակի» № 24-ը: Ահա ինչ ենք գրել այդտեղ. «Վաղուց ենք նկատել, որ Կ. Պօլսի հայոց լրագիրներին Թիֆլիսից ներշնչումներ ուղարկողները սանձարձակ րէկլամները միայն նկատի ունեն»: Հարց. այս երեք տող պարզ աշխարհաբարից հետեւում է թէ մենք ասել ենք, որ Գիւտ քահանան թղթակցութիւններ է գրում Կ. Պօլսի եւ արտասահմանի (!) լրագիրներին: Մի հասարակ, թեթեւ գրագիտութիւն է հարկաւոր ըմբռնելու համար, որ մենք այդպիսի բան չենք ասել:

Բայց ինչու մենք գրեցինք այդ երեք տողերը: Պատճառը բացատրված է երեք տող յետոյ. «Արեւելքը», յիշատակելով երկրաշարժից վընասվածների օգտին եղած նուիրատուութիւնները, ասել էր, որ հանգանակութեանը համեստ չափով մասնակցել է «Լումայ» հանդէսը: Ի՞նչ է տուել այդ հանդէսը:—Բաժն հատ օրացոյց, որոնք, եթէ ծախվեն, կը տան ընդամենը 10 րուբլի: Այդ տեսակ չնչին նուէրի համար թըմբուկներ զարնելը մենք րէկլամ ենք անուանում: Առաջարկում ենք բաց անել բառարանները եւ իմանալ թէ րէկլամը էլ ուրիշ ինչ բան է: Անձնապէս Գիւտ քահանան մեզ համար ոչ մի նշանակութիւն չունի. բայց նա տարին երկու անգամ ժողովածու է հրատարակում, տպագրում է կեղտոտ պասկվիլներ եւ ահա նա, իբրեւ մի մարդ, որ գործ ունի գրականութեան հետ, չէ կարող թագնվել մեր քննադատութիւնից:

Մենք հալածում ենք եւ պիտի անխնայ հալածենք գրական անմաքրութիւնը, րէկլամը: Իրաւացի է մեր արածը: Ահա մի փաստ, որ նոր միայն յայտնի դարձաւ մեզ: «Լումայի» այս տարվայ առաջին գրքի մէջ Աղանեան քահանան տպագրելով երկրաշարժից վնասվածների օգտին ստացված նուիրատուութիւնների ցուցակը, չէ բարեհաճել յիշատակել «Մշակի» ստացածները: Որ «Մշակը» այնպիսի փուչ չէ, որ ամեն մէկի կոկորդով ներս անցնի, այդ մեզ վաղուց յայտնի է եւ միայն պատիւ կարող է բերել մեզ: Բայց ահա թէ ինչ է դուրս եկել արժանապատուութեան մասին խօսողի ձեռքի տակից: «Մշակին» կօպէկներով նուէր ուղարկողն է հայ արհեստաւորը, գործակատարը, գիւղացին, մի խօսքով ժողովուրդը եւ ոչ թէ աղաները, որոնք առատ ու համեղ ճաշեր են ունենում. նրան, այդ ժողովրդին մոռանալ լոկ այն պատճառով, որ նա «Մշակին» է ճանաչում... Ինչ անուն տալ այս վարմունքին, որ նոյն իսկ տէրտէրական էտիկայի մէջ էլ չը պիտի մարգարտազարդ գեղեցկութիւնների շարքը դասվի: Մի խեղճ ու կրակ Վերին-Աղդան գիւղ կօպէկներով մօտ 40 րուբլի է գումարում եւ ուղարկում. նրա անունը չը կայ, նա ոչինչ է. իսկ Գիւտ քահանայի 20 օրացոյցը պէտք է աշխարհ դղրդեցնի: Ահա բարեխղճութեան չափը, ահա գրական ազնւութիւնը:

Մնացածը ինքներդ ասեցէք, ընթերցող...

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Ստացանք Ախալքալաքի երկրաշարժից վնասվածների օգտին:

Գ ո ւ ր ո ւ - Տ է ր է գիւղից (Սուխումի շրջան) Գարեգին Յակոբեանից 86 րուբլի. նուիրատուներն են. Յ. Քիւլլեան 5 ր., Ա. Խաչատրեան 50 կ. Ա. Թուլումճեան 1 ր., Ա. Բարսեղեան 10 կ., Զ. Զէլէբեան 50 կ., տ. Դ. Զէլէկեան 20 կ., Ա. Արզումանեան, Մ. Աւետեան 50-ական կ., տ. Ս. Գաբեկեան 1 ր., Յ. Քէչիչեան 1 ր., Մ. Գաբէկեան 20 կ., Ն. Բարսեղեան 1 ր. 50 կ., տ. Ս. Բարսեղեան 50 կ., Խ. Բարսեղեան 50 կ., Կ. Կիրակոսեան 30 կ., Ս. Կիրակոսեան 30 կ., տ. Հ. Կիրակոսեան 50 կ., Ա. Ասլանեան 1 ր., Ս. Գաբեկեան 2 ր., տ. Մ. Գաբէկեան 50 կ., Պ. Էրուկեան 10 կ., Մ. Տրապեզոնեան 50 կ., Խ. Արզումանեան 25 կ., տ. Ս. Պըյըկլեան 2 ր., Կ. Ուստիեան, տ.տ. Ս. Ուստիեան, Ե. Ուստիեան 50-ական կօպ., Ս. Ուստիեան, տ. Ն. Ուստեան 20-ական կ., Ա. Օհանեան 40 կ., Մ. Պըյըկչեան 1 ր., Յ. Թէկնէճեան 30 կ., Ա. Ուստիեան 50 կ., Ա. Ուստիեան 1 ր., տ. Ե. Սարգսեան 23 կ., Յ. Թորոսեան 1 ր., Ա. Թորոսեան 25 կ., տ. Ի. Թորոսեան 25 կ., Մ. Ուստիեան, Փ. Սարգսեան, Կ. Համալեան 50-ական կ., Ե. Թամպակեան 1 ր., Հ. Սահակեան 50 կ., տ. Ա. Սահակեան 20 կ., Ս. Արզումանեան 2 ր., Մ. Գաչէնճեան 30 կ., Յ. Պօղոսեան, Կ. Քէօսեան, Յ. Քէչիչեան 50-ական կօպ., Յ. Պըյըկլեան, Ա. Թուլումճեան 1-ական ր., տ. Ա. Թուլումճեան, Խ. Գաչեան 50-ական կօպ., Կ. Քէօսեան 20 կ., Պ. Քէօսեան 50 կ., Հ. Քէօսեան 25 կ., Ս. Փալազեան 1 ր., Ա. Զէլէբեան 50 կ., Ե. Փալազեան 20 կ., Ե. Վարժաշտեան 20 կ., Գրիգոր Քէչիչեան 30 կ., Ս. Ղազարոսեան 20 կ., Ա. Ճամկէօզեան 40 կ., Ռ. Օհանեան 1 ր., տ. Ս. Օհանեան 25 կ., Ն. Զօլակեան 50 կ., Ա. Կուրեան 1 ր. 5 կ., Ա. Պէտիկեան 10 կ., Դ. Կուրեան 20 կ., Խ. Քէօսեան 30 կ., Մ. Վարժաշտեան 50 կ., Ա. Կուրեան 1 ր., Գ. Օհանեան 25 կ., Յ. Ուրումեան 5 կ., Խ. Իշմէլեան 2 ր., Ն. Աշալեան 50 կ., Յ. Գաբէկեան 2 ր., Յ, Իբէկճեան 50 կ., Ա. Յակոբեան 1 ր., Կ. Գօչիկեան 1 ր., տ. Մ. Գօչիկեան 50 կ., Ա. Գօչիկեան 60 կ., տ.տ. Հ. Սահակեան 6 կ., Մ. Սահակեան 25 կ, Մ. Գաբէկեան 1 ր., տ. Ո. Գաբէկեան 25 կ., Ա. Սահակեան 30 կ., Յ. Ուստեան 1 ր., տ. Ա. Ուստեան 50 կ., Մ. Թոմասեան 30 կ., Խ. Թոմպակեան 50 կ., Խ. Քէչիչեան 50 կ., Գ. Օտապաշեան 1 ր., Մ. Յակոբեան 1 ր., Ա. Արզումանեան 1 ր., Ա. Աշըգեան 40 կ., Գ. Աւետիսեան 1 ր., Գ. Աւետիսեան 2 ր., Հ. Աւետիսեան 2 ր., Յ. Քէօսեան 2 ր., Զ. Ուստեան 30 կ., Կ. Պըյըկլեան 50 կ., Ե. Եայլեան 1 ր., Ս. Համալեան 50 կ., Ղ. Քէրսէլեան 20 կ., Խ. Բարսեղեան 50 կ., Յ. Աւետիսեան 50 կ., Կ. Պօստանճեան, Կ. Աւետիսեան, Ա. Թոփճեան 1-ական ր., Յ. Փալազեան 50 կ., Ս. Քէօսեան 20 կ., Կ. Աւետիսեան 50 կ., Մ. Զատիկեան 65 կ., Ս. Քահեան 2 ր., Յ. Խզարճեան 2 ր., Խ. Գլիճեան 50 կ., Յ. Պէտիկեան 1 ր., Յ. Զէպիլեան 20 կ., տ. Ա. Պըյըկլեան 50 կ., Յ. Սահակեան 1 ր., Ա. Խաչիկեան 1 ր., տ. Ա. Ղազարոսեան 17 կ.:

Ս ա շ խ է ր է Թ գիւղից՝ Գասպար քահ. Տէր-Գաբրիէլեանից 13 րուբլի, որ հանգանակել է Ծիթթուրա գիւղում մկրտութեան հանդէսի ժամանակ. նուիրատուներն են. Մի ոմն 3 ր., Սեւունք 2 ր., Ի. Ղաւըղչօվ, Գ. Սիդավա, Ս. Մօղերաձէ, Պ. Խեչինօվ, Ս. Գասպարեան, Գ. Թոփալեան, Վ. Ղուրուլեան եւ Զարչու 1-ական րուբլի:

Բ է լ ի - Կ լ ի ւ չ ի ց՝ Սարգիս քահ. Տէր-Գրիգորեանից 2 րուբլի:

Ընդամենը 101 րուբլի:

Մինչեւ այժմ ստացել ենք 28,034 ր. 76½ կօպէկ, երեք ոսկի ռուպի եւ 50 իտալական լիրա: Ուղարկել ենք 26,500 րուբլի, 3 ոսկի ռուպի եւ 50 իտալական լիրա: Մեզ մօտ մնում է 1534 ր. 76½ կ.:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, մարտի 1-ին

«Մշակի» մէջ «Ծխական» ստորագրութեամբ նամակները շօշափում են իմ անհատական պատիւը, ուստի կամայ-ակամայ ստիպված եմ պատասխանել: Մինչեւ այժմ ինձ գրպարտում էին եւ պնդում, որ ես սեփական դիւազարդ եմ պահում—շահի նպատակով («Մշակ» № 14), իսկ այժմ աղաղակում են, որ հանգուցեալ Ո-ից ստացած դիւազարդի վարձը (նոյեմբերի 21-ին) գրպանս եմ դրել, եւ չեմ մուծել եկեղեցու մատեանի մէջ («Մշակ» № 33):

Ես կարճ կը պատասխանեմ եւ իմ պատասխանը վերջինը կը լինի: Դիւազարդ ես չեմ ունեցել եւ չունեմ. եկեղեցու արդիւնքը գրպանըս չեմ դրել: Ամեն խօսք, յայտարարութիւն եւ պատճառաբանութիւն այս մասին, որ փ ա ս տ օ ր է ն չէ ապացուցված, սուտ եւ զրպարտութիւն է:

Ես հրաւիրել էի եւ դարձեալ հրաւիրում եմ իմ բարեմիտ հակառակորդներին հաստատել իրանց ասածները ինչ ճանապարհով եւ ինչպէս էլ կը կամենան.—մերձաւոր իշխանութեան առաջ, Բարձրագոյն իշխանութեան առաջ եւ վերջապէս որտեղ կը կամենան: Ճշմարտութիւնը միշտ կը մնայ ճշմարտութիւն:

Պ. Ծխականը, «Մշակի» № 33-ի մէջ կամենալով հաստատել ինձ վրա բարդած մեղադրանքը, առաջ է բերում երէցփոխի կօնսիստորիայի բողոքի թուահամարը (1899 թ. դեկտեմբերի 14-ին—№ 18 (?!), որով իբր թէ հաստատում է իմ արած զեղծումները: Բայց պ. Ծխականը սխալվում է, եւ այդ սխալը ամօթալի է մանաւանդ այն պատճառով, որ կատարվում է գիտակցօրէն:

Երէցփոխական ընտրութեան ժամանակ ես բացարձակ կերպով յայտնեցի, որ Ո-ի հոգեհանգստեան ժամանակ Մօղնու դիւազարդը յիշատակված օրը չէ գործածված, այլ բերված է Քարափի ս. Յակոբ եկեղեցուց եւ արդիւնքը մուծված նոյն եկեղեցու լուսագնի մատենում. ստուգել այդ բանը ոչ դժուար էր եւ ոչ անհնարին. ժողովի հայր նախագահին յայտնի էր այս խնդրի աստառը եւ մանրամանութիւնը, կարելի էր հէնց իսկոյն հասկացնել գոնէ բէհբութեանին, որ նրան դիտմամբ մոլորեցնում են եւ նա, տարաբաղդաբար, լսում է իրան շրջապատողներին:

Վարդան քահ. Տէր-Ղեւոնդեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ինչպէս հաղորդել էինք «Մշակի» մէջ, վաղը կիրակի, մարտի 5-ին, Մօղնու, Բեթղեհեմի եւ Վանքի եկեղեցիներում տեղի կունենայ պատգամաւորների ընտրութիւն հոգաբարձութիւն կազմելու համար: Նոր կանոնադրութեան համաձայն հոգաբարձութիւնը վարում է դպրոցի տնտեսական մասը եւ ընտրում

ցութիւնն է խոր, լայնածաւալ եւ յարատեւ: Վերցրէք աւազակութիւնը Եւրոպայում: Որքան դարեր ապարդիւն կերպով կռւում էին այդ չարիքի դէմ սարսափելի պատիժներով: Բայց բաւական էր երկաթուղու գիծը եւ տարածումը, որպէս զի մեծ ճանապարհների աւազակութիւնը դառնայ առասպել:

Հռոմում ս. Պետրոսի հրապարակում գտնվում են անթիւ սիւներ: Միջին դարերում ամեն գիշեր այնտեղ սիւների յետեւում կատարվում էին բազմաթիւ ոճիրներ: Պատիժները անզօր էին: Բայց մի կարդինալ հրամայեց մի օր բազմապատկել հրապարակում լապտերների թիւը այնպէս, որ գիշերը ստուերոտ տեղ չը մնայ այնտեղ: Եւ ինչ: Հրապարակը դադարեց յանցանքների որջ լինելուց:

Անգլիայում մի ժամանակ, երբ նամակները ուղարկում էին քաղաքից քաղաք դիլիժանսներով, կառավարութիւնը չէր կարողանում աջողեցնել, որ նամակները ժամանակին հասնեն տեղ: Նամակատարները ձանձրութիւնից եւ ցրտից միշտ մէկ-երկու տեղ իջնում էին եւ մի քանի գաւաթ օղի դատարկում: Ի՞նչ պէտք էր անել դրա դէմ: Դիմեցին ճնշիչ միջոցների: Տուգանք նշանակեցին ուշանալու համար: Զօգնեց: Այն ժամանակ մի խելօք մարդ առաջարկեց մի փոփոխութիւն մտցնել ընդունված կարգերի մէջ—դիլիժանսներով ոչ միայն նամակներ տանել, այլ եւ ճանապարհորդներ: Հէնց որ սկսեցին ճանապարհորդներ փոխադրել նոյն դիլիժանսներով, ամեն բան սկսեց կարգին ընթանալ, որովհետեւ ճանապարհորդները թոյլ չէին տալիս նամակատարներին ուշանալ ճանապարհին:

Այդ օրինակների թիւը կարելի է աւելացնել անվերջ կերպով:

Այդ անուղղակի կանխարգել միջոցները Ֆերրի համեմատում է առողջապահական կանոնների հետ: Պէտք է յոյս չը դնել դեղերի վրա, այլ կատարել առողջապահութեան պահանջները: Բայց այդ դժուար բան է, որովհետեւ մարդ այդպիսով ստիպված է կռւել մի չարիքի դէմ, որ դեռ գոյութիւն չունի եւ որ սպառնում են իրան ապագայում: Իսկ մարդիկ, ինչպէս յայտնի է, աննախատես են, մանաւանդ այն ժամանակ երբ առողջ են:

Կանխարգել միջոցներ կարելի է գործ դնել յանցանքների այն պատճառի նկատմամբ, որ ենթակայ է մեր ազդեցութեան: Այդ պատճառը հասարակական պատճառն է: Որոնք են, Ֆերրիի կարծիքով, ոճիրի հասարակական աղբիւրները:

Ալկօոլիզմ (գինեմոլութիւն), երեխաների անտէրութիւն եւ անգործութիւն կամ թափառաշրջիկութիւն:

Այդ երեք երեւոյթներն էլ սպառնալից չափով նկատվում են բանւոր դասակարգի մէջ եւ կապված են խոշոր արդիւնագործութեան հետ՝ անկախ գործարանատէրերի բարի կամ չար կամքից, այլ շնորհիւ այն հանգամանքի, որ այդպէս է պահանջում խոշոր արդիւնագործութեան այժմեան ձեւի երկաթէ լօգիկան:

Օդազուրկ գործարանում մինչեւ ուժասպառութիւն յոգնած բանւորը ֆիզիօլօգիական պահանջ ունի խմելու: Ոգելից խմիչքը մտրակում է նրա արիւնը, որ արագ-արագ դառնալով նոր նիւթ է մատակարարում նրա թունաւորված մկաններին:

Խոշոր արդիւնագործութիւնը գործարան է տանում ոչ միայն տղամարդկանց, այլ եւ կանանց: Երեխաները մնում են առանց հսկողութեան, անտէր:

Համաշխարհային վաճառանոցի պահանջները երբեմն լայնանում, երբեմն սահմանափակվում են: Գործարանները պէտք է ընդունակ լինեն բաւարարութիւն տալ ամենամեծ պահանջին, պէտք է հնարաւորութիւն ունենան համապատասխանօրէն ընդարձակել եւ կրճատել իրանց արտադրութեան չափը: Հետեւաբար նրանք միշտ պէտք է աւելացնեն եւ պակասեցնեն իրանց բանւորների թիւը, որոնց մի մասը այդպիսով անհրաժեշտօրէն անգործ է մնում որոշ ժամանակներում: Անգործութիւնը տանում է դէպի աղքատութիւն, իսկ աղքատութիւնը շատերին մղում է դէպի յանցանք:

Ֆերրի առաջինը չէ, որ ցոյց է տալիս խոշոր արդիւնագործութեան այդ մութ կողմերը: Հարցը նրանումն է, թէ որոնք են ամենագեբաղձալի եւ ամենաազդու միջոցները այդ մութ կողմերը ոչնչացնելու համար, եւ այդ հարցն է, որ զբաղեցնում էր եւ զբաղեցնում է մեր դարավերջի մարդկութեան լաւագոյն ներկայացուցիչներին, սկսած Տօլստօյից ու Նորերս մեռած Ռեսկինից եւ վերջացնելով բոլոր ազգերի անկեղծ ժողովրդասէրներով:

Ուշադրութեան արժանի էր այդ կողմից Ֆերրիի պէս մի ընկերավարականի բերնում այն կարծիքը, թէ ապագայում էլեքտրական ույժը փոխարինելով լիովին շոգին՝ կարող է ոչնչացնել խոշոր արդիւնագործութեան տնտեսական առաւելութիւնները եւ հետեւաբար նպաստել արդիւնագործութեան ապակենտրոնացման, այսինքն մանր արդիւնագործութիւնների ծաւալման ու ծաղկման, որով կարող են ինքն ըստ ինքեան վերանալ խոշոր արդիւնագործութեան, տնտեսական կենտրոնացման, մեծ գործարանների առաջացրած չարիքները:

Ֆերրին ուրեմն, չը նայելով իր ընկերավարական համոզմունքներին, քաղաքակիրթ հասարակութիւնների համար անհրաժեշտ չէ համարում ապագայում չեղումն խաղաղ էվօլիւցիայի ճանապարհից:

Ահա Ֆերրիի երկու դասախօսութիւնների հիմնական մտքերը կամ, աւելի լաւ ասած կմախքը, որով ընթերցողը անկարող կը լինի սակայն գաղափար կազմել դասախօսի հմայիչ պերճախօսութեան մասին: Երեւակայեցէք հռետոր, որ միացնում է իր ճառի մէջ բուռն ոգեւորութեան ույժը հրաշալի իւմորի հետ, որի ամեն մի խօսքից համոզմունք է բուրում, որ խօսում է ամենահասկանալի ոճով առանց սակայն ամենեւին զոհելու իմաստի խորութիւնը, եւ ձեզ համար պարզ կը լինի այն բարձր զուարճութիւնը, որ մենք, լսողներս ստացանք Ֆերրիի դասախօսութիւններից:

Տ. Յովհաննիսեան

է գպրոցի տեսչին, որին հաստատում է Կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն։ Ցանկալի է, որ հոգաբարձութեան ընտրութիւնը կատարվի խելացի կերպով, որպէս զի ընտրվեն բանիմաց եւ գործունեայ մարդիկ եւ գպրոցը, որ ունի կարգին նիւթական ապահովութիւն եւ յայտնի արտօնութիւններ, մտնի կանոնաւոր գործունէութեան ընթացքի մէջ։ Հայոց լեզուի դասատուութեանը յատկացրված է շաբաթական 6 դաս։ Զքաւոր աշակերտուհիները կուսանեն ձրիաբար։

—

Թիֆլիսին մօտիկ գիւղերի՝ Թելէթի, Ծղնէթի եւ Դիղօմի հողերում մորեխի բազմաթիւ ձուեր են երեւացել։ Ի նկատի առնելով այդ հանգամանքը՝ Թիֆլիսի նահանգական վարչութիւնը միջնորդութիւն է յարուցել, որ 1,528 րուբլի յատկացնվի առաջիկայ գարնան ժամանակ այդ չարիքի առաջն առնելու համար։

—

Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ հարց է յարուցված, որով մտադրութիւն կայ պարտաւորեցնել քաղաք վերաբնակված գիւղացիներին վերադառնալ գիւղերն այն դէպքում, եթէ նրանք կամենում են ձեռքից բաց չը թողնել իրանց հողաբաժինները։ Հակառակ դէպքում ենթադրվում է ծախել այդ հողերը գիւղական համայնքի մնացեալ անդամներին։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի Հալաբարի մասում գոյութիւն ունեցող Ժ ժ ա ն ա գ ի ն գ ր ա դ ա ր ա ն ի օգտին պէտք է տրվի առաջիկայ երկուշաբթի օր մի ներկայացում։ Շատ ցանկալի է, որ ներկայացումը գրաւէր հասարակութիւն եւ այդպիսով միջոց տար այդ օգտաւէտ հիմնարկութեան ապահովել իր ընթացիկ ծախքերը։ Գրադարանը օրից օր աւելի եւ աւելի է գրաւում ընթերցողներ եւ նպաստում ընթերցանութեան տարածման Թիֆլիսի այդ մասում։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Խօսրով Արզումանեան ներկայացրել է Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան մի յայտարարութիւն, որով նա խնդրում է յանձնել Թիֆլիսի ս. Դաւիթ լեռան վրա բ ա ր ձ ր ա ց ն ո ղ մ ե ք ե ն ա յ ի շինութիւնը Արզումանեան առեւտրական տանը։ Արզումանեան յայտնում է, որ նա վաղուց զբաղված է այդ ձեռնարկութեան իրագործութեան հարցով եւ կարող է առաջարկել քաղաքին աւելի նպաստաւոր պայմաններ։ Արզումանեանի ծրագրով, բարձրացնող մեքենան կամ ֆունիկուլեորը կը սկսվի Ջրաբաժանական ծոցակից մինչեւ ս. Դաւիթ, եւ այստեղից մինչեւ «Գանդեգիլ» հիւրանոցը, իսկ այդ հիւրանոցից կը գնայ մինչեւ Կօջոր երկաթուղի։ Ձեռնարկութեան ժամանակամիջոցն է 40 տարի։ Ձեռնարկողները կը տան քաղաքին ընդհանուր արդիւնքի 5%, եթէ նա աւելի չը լինի քան 30,000 րուբլի, 12% եթէ հասնի մինչեւ 60,000 րուբլի եւ 15%, եթէ լինի այդ գումարից բարձր։ Տոմսակի գինը կը լինի ներքեւից մինչեւ վերեւ 20 կոպէկ, կէս ճանապարհը 10 կ., վերեւից ներքեւ 15 կ., գնալ-գալու համար 30 կ.։ Կօջոր գնացող եւ այնտեղից վերադարձողների համար կանվի 5 կոպէկ զեղչում։ Ներկայ պայմանները աւելի նպաստաւոր են, քան Րօբիի առաջարկածները։ Ցանկալի էր, որ Թիֆլիսի քաղաքային դուման ֆունիկուլեօր շինելու հարցը քննէր լուրջ կերպով եւ այնպիսի սխալներ թոյլ չը տար, որոնցից վնասվեին քաղաքի շահերը։

—

Երգչուհի Զ վ ի ե ր, հինգշաբթի, մարտի 2-ին, բեմ դուրս եկաւ Վերդիի «Տրավիատա» օպերայում, Վիօլետայի դերի մէջ։ Զվիեր իբրեւ դերասանուհի, առանձին մեծ տպաւորութիւն գործեց չորրորդ գործողութեան մէջ, որտեղ նա ցոյց տուեց հոգեկան յուզմունքների աչքի ընկնող կէտեր։ Վշտալից եւ հիւանդ Վիօլետայի մարող կեանքը, սիրելի նամակի յուսախաբ ընթերցանութիւնը, բժշկին դիմած աղերսական հայեացքները, Ալֆրեդի հետ տեսակցութիւնը արտայայտվեցին առանձին հմտութեամբ եւ տաղանդով։ Երգեցողութիւնը, որ առհասարակ մաքուր եւ մշակված է, ստորին րեգիստրում չէ ցոյց տալիս տպաւորիչ առանձնայատկութիւններ, իսկ վերին րեգիստրում բիւրեղի պէս երեւան է հանում հաղուագիւտ ձայն, գեղեցիկ գայլայլիկներ։ Հասարակութեան մէջ շարունակվում է խօսակցութիւն երգչուհու տաղանդի աստիճանի մասին։ Մենք թողնում ենք առաջնակարգ ուրիշ երգչուհիների հետ համեմատութեան հարցը, եւ գտնում ենք, որ երաժշտութիւն սիրող հասարակութիւնը պէտք է օգտվի դէպքից եւ եւրոպական երաժշտական կուլտուրա անցած այդպիսի երգչուհիներին լսէ, լաւ հասկանալով, որ նա դատապարտված է ձմեռային մեծ սեզօնում լսել այնպիսի երգիչների եւ երգչուհիների, որոնք չեն պատճառում ոչ մի երաժշտական բաւականութիւն։

—

Հաղորդում ենք Վ. Լունկեվիչի փ. [illegible] դասախօսութեան ծրագիրը.—Զբօսանք ջրերի տակ. Ջրասոյզի զանգակը եւ ջրասոյզի հագուստը. Ծովային խորքերի բնակիչները. Ստորջրեայ ծաղկանոց. Ծովերի հարստութիւնները. Բուստ եւ մարգարիտ. Ծիրանի. Խեցեմորթների թագաւորութիւնը. Ծովային հրէշներ. Ձկների թագաւորութիւնը. Կենդանի աւազահատեր եւ նրանց դերը երկրի կեղեւի պատմութեան մէջ. Կենդանիների գունաւորումը եւ նրա դերը ծովի բնակիչների կեանքի մէջ. Գիշերը ստորջրեայ թագաւորութեան մէջ. Կենդանիների լոյս արձակելը։

—

Հինգշաբթի, մարտի 2-ին, Արտիստիքական ընկերութեան դահլիճում տեղի ունեցաւ չեխական կվարտէտի կօնցէրտը, որ մեծ բաւականութիւն պատճառեց ներկայ եղողներին։ Հասարակութեան պահանջմամբ մի քանի կըտորներ կրկնվեցին եւ արժանացան բուռն ծափահարութիւնների։ Կօնցէրտը շատ աջող էր եւ գրաւել էր մեծ բազմութիւն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Manchester Guardian»-ում տպագրված է մի խօսակցութիւն, որ ունեցել է նրա թղթակիցը Տիլի՝ Հարաւային Աֆրիկայի բազմահատոր պատմութեան հեղինակի եւ աֆրիկական գործերին քաջածանօթ անձնաւորութեան հետ։ «Անգլիական լրագիրները, ասաց Տիլը, խօսում են այն խաղաղութեան եւ համաձայնութեան մասին, որ տիրելու է անգլիացիների եւ բօէրների մէջ պատերազմը վերջանալուց յետոյ։ Այդ ակնկալված համաձայնութիւնը երբէք տեղի չի ունենայ, որովհետեւ բօէրները բոլորովին կորցրել են իրանց հաւատը դէպի անգլիական ազգը, թէպէտ եւ յարգում են անգլիացուն, որպէս անհատի։ Եթէ անգլիացիները յամառութեամբ շարունակեն պատերազմը՝ նրանք, գուցէ, վերջ ի վերջոյ մտնեն Տրանսվաալ, բայց կը գտնեն այնտեղ իրանց առաջ միայն անապատ եւ երկրորդ Մօսկվա... Ես ճանաչում եմ բօէրների ցեղը. Նրանցից մի քանիսը, ոսկու փայլից անբարոյականացածները, կը մնան, բայց մեծամասնութիւնը, ազգի ուժեղ, հաստատամիտ եւ ազատասէր մասը, կայրէ իր բնակարանները եւ ահագին խմբերով կը գաղթէ դէպի գերմանական եւ պորտուգալական երկիրները։ Տրանսվաալը նորից կը դառնայ խափշիկների երկիր։ Հարաւային Աֆրիկան կորած կը լինի քաղաքակիրթ աշխարհի համար, եւ սպիտակամորթների աւանդութիւններում, որոնք այժմ բնակվում են հօլլանդական հանրապետութիւնների մէջ, Անգլիան կը բռնէ XIX դարի Սպանիայի տեղը։ Բօէրները, աւելացրեց Տիլ, պահանջում են, որ Անգլիան նոյնքան յարգէ նրանց իշխանութիւնը հանրապետութիւնների ներքին գործերում, որքան նրանք յարգում են Անգլիայի իշխանութիւնը արտաքոյ իրանց երկրի։ Նրանք երբէք չեն ցանկացել աւելի բան եւ աւելի քչով էլ երբէք չեն բաւականանայ»։

—«Standard» լրագիրը շարունակ յօդուածներ է տպում Փոքր-Ասիայում շինվելիք երկաթուղիների մասին։ «Ինչքան էլ խօսենք, ասում է լրագիրը, Ռուսաստանի պահանջման մասին փոքր-ասիական երկաթուղային մենաշնորհի վերաբերմամբ. էլի քիչ է։ Երեւում է, որ այդ մենաշնորհը կը տրվի։ Նա ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ լիակատար կօնտրօլ երկրի ամբողջ հիւսիսային մասի վրա. նա Թիւրքիային թողնում է միայն մի չնչին բաժին Էրզրումի եւ Ադա-Բազարի մէջ, իսկ Գերմանիային Վանից մինչեւ Դիարբէքիր։ Անկարելի է այժմ ասել, թէ նախապէս այդ մասին պայման կապված էր Գերմանիայի հետ թէ ոչ։ Քիչ ժամանակ է պահանջվում, որ Գերմանիան եւ Ռուսաստանը ծածկեն փոքր-ասիական վիլայէթները երկաթուղային ցանցով եւ մտցնեն այդ ճանապարհները իրանց ազդեցութեան շրջանների մէջ։ Ցամաքային եւ ծովային մեծաքանակ պատուէրներից եւ ոչ մէկը չընկաւ անգլիացիների ձեռքը։ Այդ բաւական չէ, փորձ է արած բոլորովին արտաքսելու անգլիական դրամագլուխը Թիւրքիայի հանքային գործերից։ Ռուսաստանը ձգտում է այժմ բացարիկ քաղաքական ազդեցութիւն ձեռք բերել Փոքր-Ասիայում։ Եթէ տեղի ունենայ կարգի ամենափոքր խախտում, քաղաքական ազդեցութիւնը կը փոխվի տիրապետութեան։ Սուլթանն այնպէս խճճված է այժմ Գերմանիայի եւ Ռուսաստանի ցանցերով, որ այլ եւս չէ կարող ազատվել նրանցից, իսկ մինիստրները ահով ու դողով են նայում այն բանին, որ կարող է վերջի սկիզբը դառնալ։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

Մարտի 2-ին

ՊՐԵՏՕՐԻԱ։ Բօէրների զօրքի հրամանատարը հետեւեալ մանրամասնութիւններն է հաղորդում Աբրահամսկրաալի մօտ տեղի ունեցած պատերազմի մասին։ «Անգլիական զօրքերը, որոնց թիւը 40,000 հազարի էր հասնում, մօտեցան մեր դիրքերին երկու կողմից եւ սկսեցին ռմբակոծել գեներալ Սելլերսի դիրքերը առաջ թնդանօթներով եւ ապա հրացաններով։ Այդ ժամանակ երկու բօէր վիրաւորվեցին։ Երբ անգլիացիները համոզվեցին, թէ այդ կէտը անհնարին է առնել, նրանք երկրորդ յարձակում գործեցին եւ այս անգամ ձախ թեւի վրա, որ կազմված էր մի շարք բլուրներից։ Ես կանգնած էի ճանապարհի ամենաբարձր կէտում 300 մարդկանցով։ Բլուրների գրաւումն անգլիացիների համար մեծ նշանակութիւն ունէր։ Որովհետեւ մեզ այդ բանը յայտնի էր, ուստի եւ արիւնահեղ կռիւ սկսվեց, որ տեւեց առաւօտեան 9 ժամից մինչեւ արեւի մայր մտնելը։ Մերոնք պատերազմում էին ինչպէս հերոսներ եւ երեք անգամ յետ մղեցին անգլիացիներին, որոնք յոգնում էին եւ շարունակ մի զօրագունդը փոխարինում էին ուրիշով։ Մեր դիրքն առնելու բոլոր փորձերը մնացին անհետեւանք։ Արեւի մայր մտնելու ժամանակ մենք գտնվում էինք ընդամենը 50 եարդ անգլիացիներից հեռու։ Անգլիացիները ծանր կորուստներ ունեցան, իսկ մեր կորուստների մասին ես առ այժմ չեմ կարող ճիշդ տեղեկութիւններ հաղորդել»։

ԼՕՆԴՕՆ։ Հակառակ արտասահմանում տարածված լուրերի խաղաղութեան այն պայմանների մասին, որոնք իբր թէ առաջարկված են Սօլսբիւրիի կողմից Կրիւգերին, «Րէյտ. գործ.» հաղորդում է, թէ այդ մասին ոչինչ յայտնի չէ։

«Daily Chronicle»-ին հաղորդում են Բլումֆօնտէնից, թէ Ֆրէնչ այսօր սպառնում էր ռմբակոծել քաղաքը, երբ նա անձնատուր չը լինի։ Այսօր առաւօտեան բարձրացրին սպիտակ դրօշակ եւ մի պատգամաւորութիւն ներկայացաւ Րօբերտսին, որը յետոյ, առաւօտեան 9 ժամին մտաւ քաղաք։ Րօբերտս այցելեց հասարակական հիմնարկութիւնները, շրջապատված ոգեւորված ժողովրդով։ Շտէյն կուռող բուրգէրների մեծամասնութեան հետ փախաւ դէպի հիւսիս։ Երկաթուղին անվնաս է։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ «Evening Journal»-ում տպագրված է Կրիւգէրի հեռագիրը Պրէտօրիայից՝ ուղարկված փետրվարի 29-ին։ «Բուրգէրները մինչեւ մահ չեն դադարի կռուելուց։ Մեր զօրքերը առաջին պաշտպանողական գծից վերադառնում են դէպի իրանց սեփական երկիրը։ Նատալում բաղդը աւելի երկար ժպտաց մեզ, քան մենք կարծում էինք։ Անգլիացիները երբէք չեն հասնի Պրէտօրիա։ Բուրգէրները, Շտէյն, Ժուբեր եւ ես, ինչպէս եւ բոլոր մնացեալները, կատարելապէս համաձայն ենք միմեանց հետ եւ մեր մէջ ոչ մի տարաձայնութիւն չը կայ։ Թող Աստուած օգնէ մեզ»։

ԼԷԴԻ-ՍՄԻԹ։ Լուրերին նայելով, բօէրները մի քանի ամրացրած դիրքեր են գրաւել այն տեղում, ուր Դրակօնի լեռները միանում են Բիգգարս Կարնարվան լեռների հետ։

ՊՐԷՏՕՐԻԱ։ «Standard and Diggers News»-ին հաղորդում են. «Վերջին օրերը կառավարութեան ներկայացուցիչների եւ ամերիկական հիւպատոսի մէջ տեղի են ունենում կարեւոր խորհրդակցութիւններ։ Ժուբեր այսօր առաւօտեան ուղեւորվեց դէպի զօրքերի բանակատեղին»։

ԲԵՏՈՒԼԻԷ։ Գեներալ Կլեմէնցի շրջիկ պահակախմբերը Նօրվալսպօնտից, գեներալ Գատէկրինը Բէտուլիէից եւ գեներալ Բրաբանտինը Ալիվալպօրտից հանդիպեցին իրար։

ՊԷԿԻՆ։ Հրդեհը ոչնչացրեց Հօնկօնգ-Շանխայեան բանկը։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Լօնդօնի նախկին տրանսվաալեան հիւպատոսը մի նամակում, որ տպագրված է «World» լրագրում, ապացուցանում է, թէ ռազմագիտական պատճառներով բօէրները հարկադրված են քանդել Իօհաննեսբուրգը, որ 159 միլիօնի կորուստ կը պատճառէ։ Նա յոյս ունի, որ առաջ քան թէ տեղի կունենայ մի այդպիսի աղէտ, երկու պատերազմող կողմերին կառաջարկվեն պայմաններ, որոնք ընդունելի կը լինեն երկուսին եւս։ Բայց եթէ բօէրները հարկադրված լինեն զոհ բերել Իօհաննեսբուրգը՝ Պրետօրիան կը պաշտպանեն մինչեւ արեան վերջին կաթիլը։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Բ. Դուռը ընդունեց երէկ Իւսկիւբի դժգոհների բոլոր պահանջները։ Շուկան նորից բացված է։ Պրիզրենի նոր մութասարիֆը կանչված է Իւսկիւբ վալիի գործերը կառավարելու համար։ Զօրքերը կենտրօնացնելու եւ նրանց մի մասը պատերազմական դրութեան մէջ դնելու մասին տարածված լուրերը ճիշդ չեն։ Հայոց պատրիարքը բողոք յայտնեց Բ. Դռանը զինուորական հարցի վերաբերմամբ եւ Ադանայի վալիի արարմունքի դէմ՝ Սսի կաթողիկոսական ընտրութեան հարցում։

ՊՐԵՏՕՐԻԱ։ Կառավարութիւնը հրատարակել է հետեւեալ ազդարարութիւնը. «Բլումֆօնտէնը երէկ գրաւվեց անգլիացիներից մեր զօրքերի դէպի հիւսիս հեռանալուց յետոյ։ Օրանժեան հանրապետութեան կառավարչանիստը նախօրօք փոխադրված էր Կրօնշտադտ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մարտի 1-ին, երեկոյեան, Ձմերային պալատի Սպիտակ դահլիճում Նոցա Կայսերական Մեծութիւնները եւ Նոցա Կայսերական Բարձրութիւնները նայեցին Բարաբինեան անապատի րելեֆը, առաջ քան նա կուղարկվէր Պարիզի ցուցահանդէսը։

3 մարտի

ԱՊԻԱ։ Սպիտակ ազգաբնակութեան եւ 500 սամօացիների ներկայութեամբ այսօր Մուլինում, Սամօայի կառավարութեան նախկին մայրաքաղաքում, բարձրացրվեց գերմանական դրօշակ։

ՊԱՐԻԶ։ Լուբէ ներկայ էր ծերերի համար աղքատանոցի օրհնութեանը Իսսիում։ Նախագահն իր ճառի մէջ գովաբանում է աշխատանքի միութիւնը, որի շնորհիւ Ֆրանսիայում ստեղծվեցին այնքան գործեր, որոնցով նա իրաւունք ունի պարծենալ։ Քսան տարուց աւելի է, որ հանրապետութիւնը իր բոլոր օրգանների գործակցութեամբ աշխատում էր իրագործել սօցիալական եղբայրութիւն։ Սօցիալական խաղաղութիւնը իրագործված է եւ վերջնականապէս հաստատված է բոլոր քաղաքացիների անկեղծ միութեան օգնութեամբ մարդկութեան բարօրութեան եւ զարգացման համար։

Սենատ։ Շօմի հարցնում է՝ թէ ինչ է մտադիր կառավարութիւնը անել միջամտութեան այն վերաբերեալ խնդիրքի առիթով, որով դիմել են Կրիւգէր եւ Շտէյն կառավարութիւններին։ Դէլկասէ պատասխանում է. «Պրէտօրիայի մեր հիւպատոսի հեռագիրը տեղեկացրեց մեզ, որ երկու հանրապետութիւնների նախագահները դիմեցին պետութիւնների միջամտութեան՝ խաղաղութեան դաշն կապելու համար, հիմք ունենալով երկու հանրապետութիւնների անկախութիւնը։ Անգլիական կառավարութիւնը հրապարակապէս պատասխանեց այդ նախագահների դիմումին, թէ ինքն չէ կարող թոյլ տալ այդ անկախութիւնը։ Այդ պատճառով պետութիւնների միջամտութիւնը չը կարողացաւ կայանալ եւ առաջ էլ չէր կարող տեղի ունենալ, որովհետեւ անգլիական կառավարութիւնը պատերազմի առաջին օրերից յայտնեց, թէ միջամտութիւն չի ընդունի։ Դրանից յետոյ Անգլիան ստորագրեց Հաագայի կօնֆէրէնցիայի վճիռը, իսկ Ֆրանսիան միջամտողի դեր կատարեց Սպանիայի եւ Ամէրիկայի մէջ. բայց այնտեղ դրութիւնը բոլորովին ուրիշ էր։ Պետութիւնները, կասեն, կարող էին հաւաքական համաձայնութեան գալ։ Մինչեւ անգամ ասում էին, թէ ես հրաժարվեցի ի նպաստ խաղաղութեան անելիք միջամտութեանը միանալուց, բայց այդ բոլորը կատարեալ լեգենդա է։ Այդ առարկայի վերաբերմամբ Ֆրանսիայի եւ Ռուսաստանի մէջ ոչինչ տարաձայնութիւն չը կայ եւ միութիւնը նրանց մէջ օրից օր սերտ է դառնում։ Դրանց նման բոլոր ակնարկները անբարեացակամ են։ (Հաւանութիւն)։ Ֆրանսիան պահպանում է իր ազնիւ աւանդութիւնները, բայց նա պարտաւոր է մտածել իր սեփական շահերի մասին. նա բաւական շատ զոհեր տուեց միջազգային համերաշխութեանը եւ այժմ իրաւունք ունի իր կողմից առանց նախանձի նայելու ուրիշների նախաձեռնութեան վրա, որոնց պատրաստ է մինչեւ անգամ օգնել եւ անկեղծ ծափահարել նրանց աջողութիւններին»։

ԼՕՆԴՕՆ։ Րօբէրտս հեռագրում է Բլումֆօնտէնից. «Գատէկր անցաւ Օրանժեան գետը եւ այսօր առաւօտ մտաւ Բէտուլիէ. 2000 հոգի զվարդիայից երկու թնդանօթներով եւ մի փոքր զօրաբաժնի հետ գնացին այսօր այստեղից երեք գնացքներով՝ Գատէկրի եւ Կլիմէնցի հետ միանալու նպատակով»։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ Այստեղի ամերիկական ընկերակցութեանը տեղեկացրեց ամէրիկական կառավարութիւնը թէ կայսրուհու գործունէութեան եղանակը րեֆօրմների կուսակցութեան

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 3 Марта 1900 г.
Типографія Гутенберга, Т—ва, Вольцанъ-Ванецкая ул., № 27.

վերաբերմամբ՝ անզօր է գործում բաց դռնե-րի քաղաքականութիւնը: Հետագայում ակն-յայտնում է թէ վախենում են ապառնելու-թիւններից եւ խնամքներից ի վեր աշխա-տաւորական շահերի Վերջը ասանց ազդեցութեամբ է, թէ պէտք է պետութիւնները չպաշտպանեն մտադրութեամբ միջամտութիւն գործեն Չի-նաստանում: Դրա նման մի ամերիկական ընկերակցութեամբ էլ ամերիկական ընկերակցութիւնը դիմեց Պէ-կինի բրիտանական դեսպանին եւս:

ԼՕՆԴՕՆ: Համայնքների ժողովը 172 ձայ-ների առաւելութեամբ 23-ի դէմ ընդունեց եր-րորդ ընթերցանութիւնը յետոյ պատերազմա-կան փոխառութեան վերաբերեալ բիլլը:

ՓԱՐԻԶ: Պատգամաւորների ժողովի յանձնա-ժողովը 7 ձայնով 4-ի դէմ մերժեց կառավար-չական օրինագիծը այն պաշտօնեաների փոխա-խութիւնների վերաբերմամբ, որոնց պէտք է ենթարկել հոգեւորականները բոլոր զբաղմունք-ների եւ համար համար:

ԼՕՆԴՕՆ: Բլումֆոնտէնից հաղորդում են փետրուարի 29-ին, որ հոլանդիական երկաթուղու Ֆրէնչ ... երկաթուղու եւ ... քանի հոգաբարձու Բլումֆոնտէնից դէպի հարաւ ... ժենեքական մի ... ցութեան, ... քեց դէպի հիւսիս ... չայլի բօէրները նկատվում էին քաղաքից դէ-պի հարաւ գտնվող մի քանի բլուրների վրա, բայց մի քանի ռումբեր դուրս քշեցին նրանց իրանց դիրքերից, այնպէս որ ութ բօէրներ սպանվեցին. դրանից յետոյ տեղի ունեցաւ քա-ղաքի անձնատուր լինելը:

ԼՕՆԴՕՆ: Առեւտրի մինիստր Րիտչի երէկ մի ճառ արտասանեց, որի մէջ յայտնեց հետե-ւեալը. ինքն յոյս ունի, որ խաղաղութիւնը շուտով կը վերականգնվի, բայց դա պէտք է բոլորովին նոր պայմաններով լինի, քան առա-ջարկում էր Կրիւգէր: Անգլիան պատրաստ է խաղաղութեան դաշն կապել, բայց իր սեփա-կան պայմաններով: Նա երբէք նորից մեծա-հոգութեամբ գործելու փորձ չի անի, երբէք չի փորձի նորից անկախութիւն տալ հանրա-պետութիւններին: Անգլիան վճռել է նրանց վրա պահպանել բրիտանական թագի բարձրա-գոյն անվիճելի գերիշխանութիւնը:

ԼՕՆԴՕՆ: Times» լրագրին հաղորդում են Բլումֆօնտէնից, որ Օրանժեան հանրապետու-թիւնը որոշեց երէկ, Տրանսվաալի թախանձա-լի պնդումների հակառակ, մայրաքաղաքը յանձ-նել անգլիացիներին: Նախագահ Շտէյն ճանա-պարհ ընկաւ նոր մայրաքաղաքը—Կրօնշտադտ, չը պատասխանելով անձնատուր լինելու առաջար-կութեանը: Ֆրէնչին եւ Րօբէրտսին հրաւիրեց Շտէյնի եղբայրը նախաճաշի իր ֆէրմայում, եւ այնտեղ ասեց, թէ նախագահ Շտէյն կատարեալ գրօ է դարձել:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐՏԻՍՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, մարտի 4-ին, տեղի կունենայ

ՋԵԽԱԿԱՆ ԿՎԱՐՏԵՏԻ
Երկրորդ
ԿՕՆՑԵՐՏԸ

Առաջին ջութակ—Կ. Հօֆման. երկրորդ ջու-թակ՝ Ի.—Սուկ, Ալտ—Օ. Նեդբալ. վիօլօնչէլ—Գ. Վիգան: Տոմսակները կարելի է ստանալ Բ. Մ. Միրիմանեանի երաժշտական պահեստում, Դվօրցօվայա փողոցի վրա:

Սկիզբն է 8 1/2 ժամին երեկոյեան:

1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Երեքշաբթի, մարտի 7-ին, ժողովարանի դահ-լիճում տեղի կունենայ ներկայացում. պ.պ. ան-դամների, կանդիդատների եւ նրանց ընտա-նիքների համար: Հայոց դրամատիքական ըն-կերութեան արտիստները կը ներկայացնեն

„ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՍԷՐ“

Դրամա 5 գործ., հեղ. Ա. Դօնների, թարգ. Ս. Արծրունու:

Տեղերի գինը 20 կ. մինչեւ 1 ռուբ.: Սկիզբը 8 1/2 ժ. երեկոյեան: 1—2

Ծախվում է մի տուն

Բօլ'շայա Կրիվայա եւ Մողնու փողոցի (այժմ Շելկօվնիկօվսկայա եւ Բօրիսօվսկի փողոցների) անկիւնում, № 21: Կարելի է գրաւ դնել: Հար-ցնել Վօղօվօզնայա փողոց № 20, տան տի-րոջը: 3—3

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՕՆ

Երկուշաբթի, մարտի 6-ին,

Հայ դերարանական ընկերութիւնը Հաւլաբարի էժանագին գրադարանի օգտին կը ներկայացնէ

ՄՈԼԵԳՐՋԻԿ ԿՐԱԿՆԵՐ

Դրամա 5 գործ. Անտրօպօվի, թարգ. տ. Շահբազեանի:

Մասնակցում են. տ. Մայսուրեան, օր. օր. Խիթարեան, Վարդուհի. պ.պ. Աբէլեան, Ալի-խանեան եւ ուրիշներ:

Սկիզբն 8 1/2 ժամին:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿՐՈՒԺՕԿ

Կիրակի, մարտի 5-ին

Վ. Վ. ԼՈՒՆԿԵՎԻՉ

կը կարդայ երկրորդ հրապարակական դասա-խօսութիւն երեխաների եւ սովորող երիտա-սարդութեան համար

ՍՏՈՐՋՐԵԱՅ ԱՇԽԱՐՀ

Դասախօսութեան միջոցին ցոյց կը տրվեն պատկերներ մոգական լապտերով:

Սկիզբը ցերեկվայ ժամի 12-ին:

Բաժանորդագրական տոմսակները 4 դասա-խօսութեան համար 2 ռուբլի եւ 1 ր. 20 կոպ. եւ մուտքի տոմսակներ 50, 30 եւ 20 կոպ. կարելի է ստանալ Գ. Ս. Միանսկովի մագա-զինում, Դվօրցօվայեա փողոց, Լ. Խիդրեկելի գրավաճառանոցում եւ պավիլիօնում, Գոլօ-վինսկի պրօսպեկտ, իսկ դասախօսութեան օրը—Կրուժօկում: 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ

հոգաբարձական խորհուրդը առաջարկում է ցանկացողներին ԾԱԽԵԼ մի հողաբաժին, որի տարածութիւնը լինի 1,000—2,500 քա-ռակուսի սաժէն եւ աւելի՝ Առեւտրական դպրոցի շինութեան համար: Գրաւոր յայ-տարարութիւններ պէտք է տալ մինչեւ ներկայ 1900 թ. ապրիլի 1-ը եւ նրա մէջ նը-շանակել հողաբաժնի գինը: Յայտարարութիւն-ներն ուղղել հոգաբարձական խորհրդին: Սեր-գիեվսկայա փողոց, տուն № 1. 1—1

Հ Ր Ա Ւ Է Ր

Մեծ պասի երկրորդ կիրակի օրը, Մարտի 5-ին, ս. պատարագից յետոյ, 12 ժամին, Թիֆ-լիսի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցու բարեպաշտ ծխականները հրաւիրվում են յիշեալ եկեղեցին չ ո ր ս պատգամաւոր ընտրելու՝ Թիֆլիսի Մա-րիամեան-Յովնանեան օրիորդական ուսումնա-րանի համար հոգաբարձուներ ընտրելու համար:

Գործակալ ա. մ. եկ. հ. Թիֆլիսի՝

Զաքարիա քահանայ Զարգեղեանց

3—3

Վ ա ճ ա ռ վ ո ւ մ է

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՕՆՕԳՐԱՄՆԵՐ ԵՒ ԾԱՂԿԱ-ԳՐԵՐ ՁԵՌԱԳՈՐԾԻ ՀԱՄԱՐ»

Հրատ. Բ. ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆԻ

ԳԻՆԸ 50 ԿՕՊ.

Դիմել՝ Петербургъ Технологическій институтъ. Г. Худабашяну. 4—5

Հ Ր Ա Ւ Է Ր

Մեծ պասի երկրորդ կիրակի օրը, մարտի 5-ին, ս. պատարագից յետոյ, 12 ժամին, Թիֆ-լիսի Վանքի աւագ եկեղեցւոյ բարեպաշտ ծը-խականները հրաւիրվում են յիշեալ եկեղեցին՝ չ ո ր ս պատգամաւոր ընտրելու՝ Թիֆլիսի Մա-րիամեան-Յովնանեան օրիորդական ուսումնա-րանի համար հոգաբարձուներ ընտրելու համար:

Գործակալ ա. մ. եկ. հ. Թիֆլիսի՝

Զաքարեա քահանայ Զարգեղեանց

3—3

Հ Ր Ա Ւ Է Ր

Մեծ պասի երկրորդ կիրակի օրը, մարտի 5-ին, ս. պատարագից յետոյ, 12 ժամին, Թիֆ-լիսի Բեդղէհէմ ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ բարեպաշտ ծխականները հրաւիրվում են յի-շեալ եկեղեցին՝ չ ո ր ս պատգամաւոր ընտրե-լու՝ Թիֆլիսի Մարիամեան-Յովնանեան օրիոր-դական ուսումնարանի համար հոգաբարձուներ ընտրելու:

Գործակալ ա. մ. եկ. հ. Թիֆլիսի՝

Զաքարեա քահանայ Զարգեղեանց

3—3

Պ. ՆՇԱՆ ՍԻՄՕՆԵԱՆ

Նախկին ուսուցիչ ֆրանսերէն լեզուի ու գրա-կանութեան Կ. Պօլսի Կենտրօնական վարժա-րանի բարձրագոյն դասընթացքի ու ծանօթ ֆրանսիական մամուլի մէջ իր հրատարակու-թիւններով, հաստատված է այժմ Թիֆլիս, ուր պիտի պարապի ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ԴԱՍԵՐՈՎ, մասնաւորարապէս ԸՆՏԱՆԵԱՑ մէջ:

Դիմել երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը, ժամը 2—3, Սիօնի փողոց, Մայսու-րաձէի եւ Խօջափարուխօվի քարվանսարայ, № 16. (ե. հ. չ.) 4—10

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

գանձապահ-գործակատար, անտառային պահա-նոցի համար. ամսական 15 ր., սենեակ, ճաշ, թէյ եւ ընթրիք: Դիմել. Ногайскъ [Тавр. губ.] Чорчоряну. 2—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանօնաւոր եւ ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ:

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսօն եւ Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 15/28 մարտի ԱՆԱՏՕԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲՐԻԱՆԿԻ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ամիսը մի անգամ կանօնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի եւ Անտվէրպէնի մէջ, ընդու-նելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար:

Ապրանքների եւ ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու հա-մար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարե-կենդանեանին, Սիօնի փող. Խօջափարուխօվի եւ Մայսուրաձէի քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—եղբ. Վ. եւ Ի. Մուրթաֆեաններին, Նաբէրէժնայա փողոց, տուն Կրասիլնիկօվի, № 27: ՆՕՎՕՐՕՍԻՅՍԿ—Վլադիկաւկազի երկաթուղու առեւտրական գործակալութիւն (ե. հ. չ.) 12—20

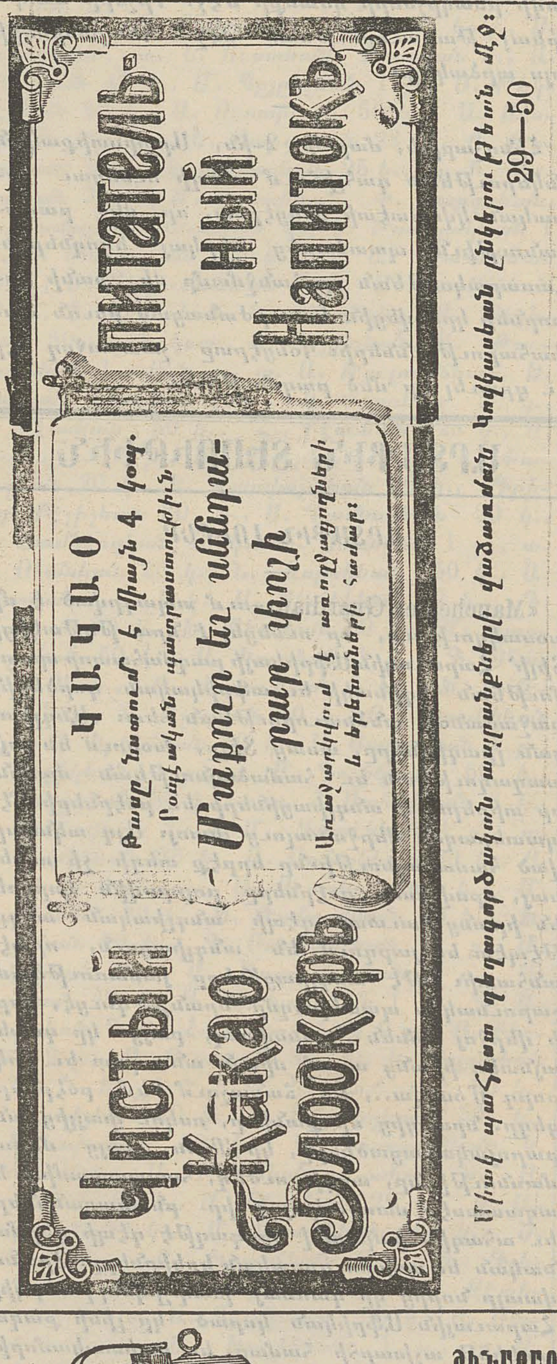

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
„Մ Ի Ջ Ն Ո Ր Դ“
(Посредникъ)

Դ. Ի. ԵԱԿԻՄՕՎԻՉԻ

Պուշկինեան պասաժ, Թամամշեվի քարվան-սարայի հանդէպ:

Կատարում է զանազան յանձնարարութիւն-ներ անշարժ կալքեր ծախելու եւ գրաւ դնելու. Պահանջվում է առաջին եւ երկրորդ գրաւակա-նով փող: Մանրամասնութիւնների համար խնդրեմ դիմել գրասենեակը: № 3. 0—14

Վ ա ճ ա ռ վ ո ւ մ ե ն

ՈՒՂԵՑՈՅՑ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՇԵՐԱՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ, Կ. Մէլիք-Շահնազարեանի . . . .
ԶՐՈՅՑՆԵՐ ՀՈՂԻ ՄԱՍԻՆ, Ս. Բալադեանի . .
ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ ՀՈՂԱԳՈՐԾԸ, Դարվինի, փոխ. Լ. Մ.-Աղ.
ԶՐՈՅՑՆԵՐ ԲՆՈՒԹԵԱՆ մեծ և աճեղ երեւոյթների մա-սին, Թ. Մ. Տէր-Անդրէասի. . . .
ԽԺՈՒՂՆԵՐ, պրօֆէսօր Բօգդանօվի, Թ. Լ. Մ.-Աղամ.
ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ և ՀՐԱԲԽԱՅԻՆ լեռներ, Լունկեվիչի, Թարգ. Լ. Մ.-Ա. . . . .
ԵՐԿՐԻ և ԵՐԿՆՔԻ մասին, Լունկեվիչի, Թ. Լ. Մ.-Ա.
ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ և ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ, Լ. Խան-Աղեանի . . . .

Դիմել—Тифлисъ, контора Общества Изданія Армянскихъ книгъ (Лорисмеликовская № 11) կամ Tiflis (Russie) Société de la publication des livres arméniens. Ընկերութեան անդամ լինելու համար վճարում են տարեկան 6 ռուբլի եւ ստանում 8 ռուբլու գրքեր: Ընկերութեան գրասենեակում վաճառվում են ընկերութեան գրքերը: Ցանկացողներին ձրի ու-ղարկվում է գրացուցակ: 3—3

ԱՄԵՆԱԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ

յանձն եմ առնում գրքերի, բրօշիւրների տպագրութիւնը, ինձ վրա առնելով սրբագրութիւնը, թուղթը, բրօշիւր անելը եւ այլն:

Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են ճշդութեամբ եւ կարճ ժամանակում:

Հասցէս՝ Тифлисъ, Айрапету Бабурьянцъ, Вознесенская ул. 3—4

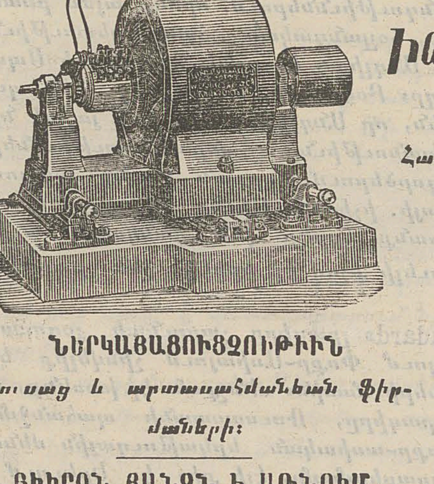

ՅԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ-ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԲԻՒՐՕ

Ինժեներ Ն. Բ. Պասսեկի

Тифлисъ, Михайловская ул. № 116.

Հասցէն հեռագիրների համար. Тифлисъ—Пассеку.

ՏԵԼԵՖՕՆ № 642.

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆ

Ռուսաց և արտասահմանեան ֆիր-մաների:

ԲԻՒՐՕՆ ՅԱՆՁՆ Է ԱՌՆՈՒՄ

կառուցանել

Ամեն տեսակ շինութիւններ, գոր-ծարաններ և գործատներ

ԳԱԶԱ-ՇՈԳԻԻ-ՋՐԱՆՑՔՆԵՐ

Ամեն տեսակ էլէկտրոտէխնիկական կառուցումներ և սարքեր, այսինքն հեռագիրների, տելէֆոնների, լու-սաւորութեան, տրամվայների և ույ-ժի հաղորդելը հեռաւորութեան վրա:

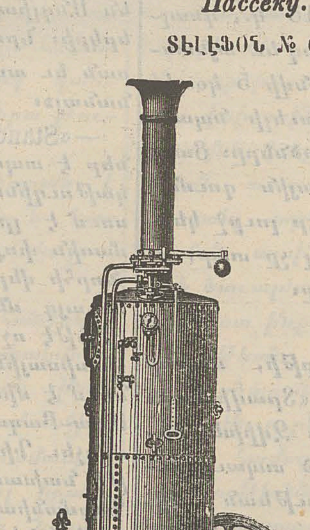

ԿԱՆԱԼԻԶԱՑԻԱ, ՎԵՆՏԻԼԵԱՑԻԱ և ՏԱՔԱՑՈՒՄԸ

ԴՆԵԼ, ԺՈՂՈՎԵԼ և ՍԱՐՔԵԼ
ամեն տեսակ
տուրբիններ, խողովակներ, մեքենաներ և ջրհաններ:

ԿԱՌՈՒՑԱՆԵԼ
երկաթէ կամուրջներ
և տնակներ:

ՑԵՄԷՆՏԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

(ե. հ. չ.) 68—100

Բժշկարար Կեֆիր եւ Կումիս

Օ. ԿՕՐՕՆԱ

Թոյլատրված Թիֆլիսի բժշկական բաժանմունքից և պատրաստված երկու մէջ ա-ներբ՝ երկու ցուցահանդէսներում, ընտիր կեֆիր և կումիս պատրաստելու համար: Կարե-լի է ստանալ Օ. Կօրօնայի գործարանում, Լօրիս-Մէլիքեան փողոց, տուն Զուբալօվի և բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց, օֆիցէրների տնտեսական ընկերութեան խանու-թին կից:

Ուսուցիչներին, ուսանողներին և տնտեսական ընկ. անդամներին կը լինի զիջում: Զիջում կունենան և այն չքաւորները, որոնք կը ներկայացնեն բժշկից տաւանձին դեղատոմս:

Ցանկացողներին՝ կեֆիր ու կումիս կարելի է տուն ուղարկել: 43—50